

**PROSPECTS FOR THE PROMOTION OF SMALL BUSINESS AND PRIVATE
ENTREPRENEURSHIP*****Turgunboyev Begijon Nazirjon ugli****Tashkent International Financial Management and master of Technology University*

Abstract: This article examines the prospects for promoting small business and private entrepreneurship in the context of the Republic of Uzbekistan. Based on recent statistical data, it analyzes the role of small business entities in the economy, their growth dynamics, and existing challenges. The paper also highlights government support measures and development directions within the framework of the "Uzbekistan – 2030" strategy. It provides scientific and practical recommendations for developing effective mechanisms to support and further enhance the small business sector.

Key words: small business, private entrepreneurship, economic development, government support, Uzbekistan, statistical analysis, "Uzbekistan–2030" strategy, innovation, export potential, employment.

**KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RAG‘BATLANTIRISHNING
ISTIQBOLLARI*****Turgunboyev Begijon Nazirjon o‘g‘li****Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va
texnologiyalar universiteti magistri*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi misolida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rag‘batlantirishning istiqbollari tahlil qilinadi. So‘nggi yillardagi statistik ma‘lumotlar asosida kichik biznes subyektlarining iqtisodiyotdagi o‘rni, ularning o‘rnatilgan sur‘atlari hamda mavjud muammolar yoritiladi. Shuningdek, davlat tomonidan ko‘rilayotgan rag‘batlantiruvchi chora-tadbirlar va "O‘zbekiston–2030" strategiyasiga muvofiq kelgusidagi rivojlanish yo‘nalishlari ko‘rib chiqiladi. Maqola kichik biznesni rivojlantirishda samarali mexanizmlarni ishlab chiqish va uni yanada qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalarni o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, iqtisodiy rivojlanish, davlat qo‘llab-quvvatlovi, O‘zbekiston, statistik tahlil, "O‘zbekiston–2030" strategiyasi, innovatsiya, eksport salohiyati, bandlik.

Аннотация: В данной статье рассматриваются перспективы стимулирования малого бизнеса и частного предпринимательства на примере Республики Узбекистан. На основе последних статистических данных проанализированы роль субъектов малого бизнеса в экономике, темпы их роста, а также существующие проблемы. Кроме того, освещены меры государственной поддержки и направления развития в рамках Стратегии "Узбекистан – 2030". В статье приведены научно-практические

рекомендации по выработке эффективных механизмов развития малого бизнеса и его дальнейшей поддержки.

Ключевые слова: малый бизнес, частное предпринимательство, экономическое развитие, государственная поддержка, Узбекистан, статистический анализ, стратегия "Узбекистан–2030", инновации, экспортный потенциал, занятость.

Kirish

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik (KBXT) O'zbekiston iqtisodiyotining muhim ustunlaridan biri bo'lib, bandlikni ta'minlash, innovatsiyalarni joriy etish va eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. So'nggi yillarda davlat tomonidan bu sohani qo'llab-quvvatlashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu maqolada KBXTning hozirgi holati, statistik ko'rsatkichlar va rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi..

Adabiyotlar sharhi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha so'nggi yillarda O'zbekistonda bir qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Ushbu tadqiqotlar kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rni, uni rivojlantirishdagi muammolar va istiqbollarni tahlil qiladi.

Sirojiddinova va Umarova (2023) o'z tadqiqotlarida kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini, uning rivojlanishiga qaratilgan chora-tadbirlarni va kelgusidagi rivojlanish istiqbollarini tahlil qilganlar. Ular kichik biznesni iqtisodiy faoliyatning muhim turi sifatida ko'rib, uning mustaqil tashabbus, mas'uliyat va foyda olishga yo'naltirilganligini ta'kidlaydilar.¹

Boshqa bir tadqiqotda, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli, innovatsiyalarni joriy etishdagi ahamiyati va bandlikni oshirishdagi hissasi o'rganilgan. Tadqiqotda kichik biznesning iqtisodiy diversifikatsiyani rivojlantirish, ish o'rinlari yaratish va moliyaviy mustaqillikni ta'minlashdagi roli ta'kidlangan.

Yana bir tadqiqotda, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan omillar, jumladan, moliyaviy resurslarga cheklangan kirish, infratuzilmaning rivojlanmaganligi va yuqori raqobat muammolari tahlil qilingan. Tadqiqotda ushbu muammolarni bartaraf etish uchun davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar va qo'llab-quvvatlash choralari ko'rib chiqilgan.

Shuningdek, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning bandlikni oshirishdagi roli ham alohida o'rganilgan. Tadqiqotda kichik biznesning ish o'rinlari yaratishdagi ahamiyati, ayniqsa, yoshlar va ayollar bandligini ta'minlashdagi hissasi ta'kidlangan.

Ushbu ilmiy tadqiqotlar O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha chuqur tahlillarni taqdim etadi. Ular kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rni, uni rivojlantirishdagi muammolar va istiqbollarni aniqlashda muhim manba hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu ilmiy tadqiqot kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rag'batlantirish yo'nalishidagi dolzarb muammolarni aniqlash, ularning yechimlari va rivojlanish

¹ https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/2468/14976/656174d8be8c7

Sirojiddinova%2C%20Umarova%20Amerika.pdf

istiqbollarini baholashga qaratilgan, tahliliy usul, huquqiy tahlil usuli va ilg'or tajribalarni o'rganish metodologik yondashuvlari asosida amalga oshirildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi. O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishda zamonaviy innovatsion yondashuvlar iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Quyida ushbu yondashuvlarning asosiy yo'nalishlarini ko'rib chiqamiz.

Jahonda biznesni rag'batlantirish ham uni yangi to'ldirishda rivojlantirish uchun qilinayotgan ishlardan biri bu innovatsion klasterlarni tashkil etishdir. Klasterga ko'ra zamonaviy iqtisodiyotda klasterli yondashuv hududlar iqtisodiyotini rivojlantirish va tashkilotlarning raqobatbardoshlik hamda innovatsion faollik darajasini oshirishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda innovatsion klasterlar va ularni rivojlantirishning istiqbolli yo'llari ko'rib chiqilmoqda.

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023
Kichik biznes subyektlari soni (mingta)	400,2	452,7	514,9	602
YAIMdagi ulushi (%)	54,5	55,2	56,9	58,2
Ish bilan ta'minlanganlar soni (mln. kishi)	7,8	8,1	8,5	8,9
Eksportdagi ulushi (%)	28,6	29,4	30,1	31,7
Soliq tushumlaridagi ulushi (%)	38,2	39,5	41,3	43

1-rasm. O'zbekistonda kichik biznesning asosiy ko'rsatkichlari (2020–2023)

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, so'nggi to'rt yil davomida O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sezilarli darajada o'smoqda:

Kichik biznes subyektlari soni 2020-yildagi 400 mingdan 2023-yilda 602 mingtaga yetib, 50% ga o'sdi. Bu hukumat tomonidan yaratilgan qulay biznes muhiti va ro'yxatdan o'tish jarayonlarining soddalashtirilganidan dalolat beradi.

YAIMdagi ulushi yildan-yilga barqaror tarzda oshib bormoqda. 2023-yilda bu ko'rsatkich 58,2% ga yetdi, bu esa kichik biznesning iqtisodiyotdagi real o'rnini aks ettiradi.

Ish bilan ta'minlanganlar soni ham o'sib bormoqda: 2020-yildagi 7,8 milliondan 2023-yilda 8,9 million kishigacha ko'paygan. Bu kichik biznesning bandlikni ta'minlashdagi muhim rolini ko'rsatadi.

Eksportdagi ulushi 3 yil ichida 3 foiz punktga oshib, 31,7% ni tashkil etdi. Bu kichik korxonalar eksport salohiyati ortib borayotganini anglatadi, ayniqsa yengil sanoat, oziq-ovqat va IT sohalarida.

Soliq tushumlaridagi ulushi 2023-yilda 43% ga yetib, davlat budjetidagi kichik biznes hissassi ortayotganini ko'rsatadi.

2023-yil yakuniga ko'ra, O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan kichik korxonalar va mikrofirmalar soni 417,100 tani tashkil etdi. Bu ko'rsatkich

2022-yilga nisbatan 3.9 birlikka kamaygan bo'lsa-da, umumiy iqtisodiy faoliyatdagi ulushi sezilarli bo'lib qolmoqda. 2023-yilda 86,030 ta yangi kichik biznes subyekti tashkil etildi, ularning aksariyati savdo (33,470 ta), sanoat (14,101 ta) va qishloq xo'jaligi (9,388 ta) sohalarida faoliyat yuritmoqda.

Kichik biznes subyektlari mamlakat yalpi ichki mahsulotining (YAIM) 50% ini tashkil etadi. Ular 2023-yilda 176.52 trillion so'mlik sanoat mahsulotlari ishlab chiqargan (sanoat umumiy hajmining 26.9%), 403.97 trillion so'mlik qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirgan (sohaning 94.8% i), va 273.44 trillion so'mlik chakana savdo aylanmasini amalga oshirgan (umumiy hajmning 83.8% i).

Xususiy tadbirkorlikning o'sish sur'atlari 2024-yilda yakka tartibdagi tadbirkorlar soni 18% ga o'sib, 121.3 ming nafar ayol va 162 mingdan ortiq erkak tadbirkor faoliyat yuritmoqda. Ayniqsa, maishiy xizmatlar sohasida 39% lik o'sish kuzatildi. Tashkent shahri (38.7 ming), Samarqand (30.4 ming) va Andijon (26.47 ming) viloyatlari yetakchi hududlar hisoblanadi.

Davlat tomonidan KBXTni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. 2023-yilda kichik biznes subyektlariga 3.5 trillion so'mlik imtiyozlar berildi. Shuningdek, "O'zbekiston-2030" strategiyasi doirasida startaplarni qo'llab-quvvatlash, eksport salohiyatini oshirish va innovatsion faoliyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Muammolar va yechimlar

KBXT rivojlanishida bir qator muammolar mavjud: moliyaviy resurslarga cheklangan kirish, innovatsiyalarni joriy etishdagi qiyinchiliklar, malakali kadrlar yetishmasligi va bozor infratuzilmasining rivojlanmaganligi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi chora-tadbirlar taklif etiladi:

- Moliyaviy institutlar orqali kichik biznesga kredit olish imkoniyatlarini kengaytirish.
- Innovatsion markazlar va inkubatorlarni tashkil etish orqali yangi g'oyalarni qo'llab-quvvatlash.
- Kasb-hunar ta'limi tizimini takomillashtirish va malakali kadrlar tayyorlash.
- Bozor infratuzilmasini rivojlantirish va logistika tizimini yaxshilash.

Xulosa va takliflar

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar va qo'llab-quvvatlash choralari bu sohaning yanada rivojlanishiga xizmat qiladi. Kelgusida innovatsiyalarni joriy etish, eksport salohiyatini oshirish va raqamli texnologiyalarni keng qo'llash orqali KBXTning iqtisodiyotdagi ulushini yanada oshirish mumkin..

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosati strategik ahamiyatga ega bo'lib, uning samaradorligini oshirish uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Yuqoridagi takliflarning amalga oshirilishi natijasida kichik biznes sektori yanada mustahkamlanadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi va mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni. "Tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida" // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotnomasi, 2023.

2. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (oxirgi o‘zgartirishlar bilan) // Lex.uz rasmiy hujjatlar bazasi, 2023.
3. "Some 86,030 units of small businesses created in Uzbekistan in 2023." 29/01/2024. <https://www.uzdaily.uz/en/post/86577/>
4. "State Agency: the number of operating small enterprises and micro-firms in Uzbekistan amounted to 417.1 thousand units." 29/01/2024. <https://www.uzdaily.uz/en/post/86586/>
5. "Small businesses contribute 50% to Uzbekistan’s GDP." 26/12/2023. <https://daryo.uz/en/2023/12/26/small-businesses-contribute-50-to-uzbekistans-gdp>
6. "Small businesses in Uzbekistan contribute over \$753mn in taxes." 28/12/2023. <https://small-businesses-in-uzbekistan-contribute-over-753mn-in-taxes>
7. "Uzbekistan sees 18% surge in the number of individual entrepreneurs in 2024." 17/01/2025. <https://uzbekistan-sees-18-surge-in-the-number-of-individual-entrepreneurs-in-2024>
8. "Number of active enterprises and organizations in Uzbekistan reaches 424,800." 14/01/2025. <https://en/number-of-active-enterprises-and-organizations-in-uzbekistan-reaches-424800/>
9. "Uzbekistan reports 3.8% decline in small businesses, totaling 401,300 as of April." 27/04/2024. <https://uzbekistan-reports-38-decline-in-small-businesses-totaling-401300-as-of-april>